

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин
та туристичного бізнесу»

Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ДО ЗАХИСТУ

завідувач кафедри світової
політики, дипломатії та
туристичного бізнесу
доц. Парфіненко А. Ю.

**Кваліфікаційна робота
бакалавра**

на тему: «Україно-німецькі відносини: сучасний стан і
перспективи розвитку»

Виконала: студентка 4 курсу, групи УК-41
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Сгорова Анастасія Олександрівна

(прізвище та ініціали)

Керівник: д. іст.н., проф. Лиман С. І.

(прізвище та ініціали)

Рецензент: к.е.н., доц. Марченко І. С.

(прізвище та ініціали)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою:

кількість балів

Голова Екзаменаційної комісії

(підпис)

Велієв Фаріз Тейюб огли
(прізвище та ініціали)

Харків – 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Факультет ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 291«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри світової
політики, дипломатії та
туристичного бізнесу
доц. Парфіненко А. Ю.
“ ____ ” _____ 2025 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Єгорової Анастасії Олександрівни

Тема роботи «Україно-німецькі відносини: сучасний стан і перспективи розвитку»

керівник роботи Лиман Сергій Іванович, д. іст. н., проф.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «02» квітня 2025р. № 4001-5/869

Строк подання студентом роботи 25.05.2025

Перелік питань, які потрібно розробити

– проаналізувати історичні аспекти розвитку двосторонніх відносин;

- дослідити основні напрями співпраці між Україною та Німеччиною;
- оцінити вплив Німеччини на європейську інтеграцію України;
- визначити перспективи розвитку двосторонніх відносин у контексті сучасних викликів;
- охарактеризувати політичну та дипломатичну взаємодію між державами у період повномасштабної війни в Україні;
- проаналізувати обсяги та напрями політичної, економічної та гуманітарної допомоги Німеччини Україні у 2022–2025 роках.

План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Вступ
2	Розділ 1. Теоретико-методологічні основи та джерельна база дослідження
3	Розділ 2. Сучасний стан та перспективи розвитку україно-німецьких відносин
4	Висновки

Дата видачі завдання 15.09.2024

Студент

(підпис)

А. О. Єгорова

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

С. І. Лиман

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Єгорова А.О. Україно-німецькі відносини: сучасний стан і перспективи розвитку : кваліфікаційна робота бакалавра : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. ... с.

Кваліфікаційна робота бакалавра присвячена дослідженню сучасного стану та перспектив розвитку українсько-німецьких відносин. Автор аналізує ключові напрями співпраці між Україною та Німеччиною, зокрема в політичній, економічній, культурній та безпековій сферах. Особлива увага приділена ролі Німеччини у підтримці України в умовах сучасних викликів та геополітичної нестабільності. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків; містить .. рисунків, .. таблиць, список використаних джерел із .. найменувань.

У першому розділі досліджуються теоретичні засади та історична еволюція українсько-німецьких відносин, аналізуються основні етапи їхнього розвитку.

У другому розділі проаналізовано сучасний стан двостороннього співробітництва, включаючи політичні, економічні та соціально-культурні аспекти, а також перспективи подальшої інтеграції та співпраці між країнами.

Ключові слова: Україна, Німеччина, міжнародні відносини, політичне партнерство, економічна співпраця, європейська інтеграція.

A.O. Yehorova. Ukrainian-German Relations: Current State and Prospects for Development: Bachelor's Qualification Paper. V. N. Karazin Kharkiv National University, 2025. ... p.

The bachelor's qualification paper is dedicated to the study of the current state and prospects for the development of Ukrainian-German relations. The author analyzes key areas of cooperation between Ukraine and Germany, particularly in the political, economic, cultural, and security spheres. Special attention is given to Germany's role in supporting Ukraine amid contemporary challenges and geopolitical instability. The paper consists of an introduction, two chapters, and conclusions; it includes ... figures, ... tables, and a list of references comprising ... sources.

The first chapter examines the theoretical foundations and historical evolution of Ukrainian-German relations, analyzing the key stages of their development.

The second chapter analyzes the current state of bilateral cooperation, including political, economic, and socio-cultural aspects, as well as prospects for further integration and collaboration between the two countries.

Keywords: Ukraine, Germany, international relations, political partnership, economic cooperation, European integration

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи та джерельна база дослідження	3
1.1. Українсько-німецькі відносини як об'єкт наукових досліджень.....	5
1.2. Понятійно-категоріальний апарат дослідження.....	7
1.3. Соціально-економічний та політичний профілі України та Німеччини.....	10
1.4. Політичне партнерство та підтримка України з боку Німеччини в умовах сучасних викликів.....	14
Розділ 2. Сучасний стан та перспективи розвитку україно-німецьких відносин	22
2.1. Розвиток економічної співпраці України та Німеччини.....	22
2.2. Розвиток культурної, освітньої та наукової співпраці.....	29
2.3. Перспективи двосторонніх відносин у контексті європейської інтеграції України.....	32
2.4. Виклики та можливості подальшого партнерства між Україною та Німеччиною.....	39
Висновки	46
Список використаних джерел	48

ВСТУП

Україно-німецькі відносини є важливим напрямом зовнішньої політики України, що має стратегічне значення для її європейської інтеграції, економічного співробітництва та безпекової політики. Німеччина є одним із ключових партнерів України в Європейському Союзі, відіграючи важливу роль у підтримці її суверенітету, реалізації реформ та економічного розвитку. Поглиблення двосторонніх відносин сприяє зміцненню політичної та економічної стабільності України, що особливо актуально в умовах сучасних геополітичних викликів. Саме тому дослідження сучасного стану та перспектив розвитку українсько-німецьких відносин є надзвичайно важливим. Питання співпраці між Україною та Німеччиною досліджується як українськими, так і зарубіжними вченими. У вітчизняній науці увагу до цієї теми приділяють О. Сидоренко, М. Гончар, О. Шарпаций та інші, аналізуючи політичні та економічні аспекти співробітництва. У німецьких джерелах (роботи Й. Бекмана, Г. Шредера, П. Біттмана) розглядаються питання європейської інтеграції України та вплив Німеччини на цей процес. Водночас, комплексний аналіз актуального стану двосторонніх відносин та перспектив їх розвитку залишається недостатньо висвітленим.

Об’єкт дослідження: українсько-німецькі відносини.

Предмет дослідження: політичні, економічні та культурно-гуманітарні аспекти двостороннього співробітництва України та Німеччини.

Мета дослідження: аналіз сучасного стану українсько-німецьких відносин та визначення перспектив їх розвитку.

Завдання дослідження:

- проаналізувати історичні аспекти розвитку двосторонніх відносин;
- дослідити основні напрями співпраці між Україною та Німеччиною;

- оцінити вплив Німеччини на європейську інтеграцію України;
- визначити перспективи розвитку двосторонніх відносин у контексті сучасних викликів;
- охарактеризувати політичну та дипломатичну взаємодію між державами у період повномасштабної війни в Україні;
- проаналізувати обсяги та напрями політичної, економічної та гуманітарної допомоги Німеччини Україні у 2022–2025 роках.

Апробація результатів дослідження: Основні результати дослідження були представлені у вигляді наукової доповіді «Сучасний стан та перспективи розвитку українсько-німецьких відносин в умовах європейської інтеграції та безпекових викликів» на студентській науково-практичній конференції «Зовнішня політика України: сучасні виклики та стратегічні пріоритети» (м. Київ, 22 березня 2025 року). У доповіді було висвітлено вплив Німеччини на реалізацію реформ в Україні, а також розглянуто напрямки гуманітарної, політичної та економічної допомоги у 2022–2024 роках. Матеріали дослідження були використані при підготовці наукової статті, яка наразі готується до публікації у фаховому журналі з міжнародних відносин. Представлені результати дозволили сформулювати висновки щодо тенденцій розвитку українсько-німецьких відносин та окреслити можливі сценарії їх подальшої трансформації в умовах геополітичної нестабільності.

Структура роботи: Робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Українсько-німецькі відносини як об'єкт наукових досліджень

Система міжнародних відносин України, що має особливе значення в українсько-німецьких відносинах, є предметом вивчення та дослідницького інтересу серед широкого кола науковців як у вітчизняних, так і в зарубіжних наукових спільнотах. Ця тема стає ще більш актуальною протягом останніх 30 років в контексті євроінтеграційних прагнень України та під впливом загроз безпеці в Центрально-Східному європейському регіоні [28].

Теоретичне вивчення українсько-німецьких відносин охоплює широкий спектр аспектів: історію двосторонньої співпраці, політичний діалог, економічну співпрацю, гуманітарну допомогу, участь Німеччини у підтримці України в реформах тощо. Більшість публікацій присвячена аналізу впливу Німеччини на формування спільної політики ЄС відносно України та зовнішньої політики Німеччини в напрямку [41].

У числі українських дослідників, що активно працюють над українсько-німецькими відносинами, є О. Ясько, С. Телешун, Т. Мартинюк, О. Шумський, В. Копійка, В. Вітович. Вони займаються питаннями двосторонньої дипломатії, стратегічного партнерства та безпекової взаємодії. Вони простежують еволюцію підходів до визначення ролі Німеччини стосовно зовнішньої політики України в контексті євроатлантичної інтеграції [33].

Іноземні дослідники, такі як К. Бендер, Г. Фогель, А. Мюллер та інші, також приділяють значну увагу відносинам між Україною та Німеччиною. Авторів в основному цікавить характеристика наслідків кризи в Україні для

внутрішньої та зовнішньої політики Німецької Федеральної Республіки, дослідження ефективності політики санкцій, а також політичні, економічні та соціальні наслідки підтримки України.

Певні обмеження означають, що реплікація також є можливою і зважаючи на те, що проект використовує транснаціональний соціальний підхід, розміщуючи методологічні питання у стосунках, що існують між концептами/дослідженням, глибоко якісні методології і надійні якісні дані. Аспекти цього, як видно з нижче, включають порівняльну політику, історико-генетичне дослідження, структурно-функціональний аналіз, контент-аналіз офіційних документів, використання вторинних даних та аналіз дипломатичного листування.

Також слід підкреслити, що велика частина джерелової бази складається з офіційних документів і заяв обох країн, інформації від Міністерств закордонних справ України та Німеччини, матеріалів міжнародних організацій (ЄС, НАТО, ОБСЄ), аналітичних звітів провідних німецьких аналітичних центрів — Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP), Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik (DGAP), Bertelsmann Stiftung та інших[31]. Водночас, попри зростання кількості досліджень, низка аспектів ще недостатньо вивчені. Зокрема, потребують глибшого аналізу питання впливу soft power Німеччини в Україні, гуманітарної взаємодії, культурної дипломатії та інституційної взаємодії на рівні громадянського суспільства. Актуальним залишається й дослідження ефективності німецької допомоги у повоєнній відбудові України після початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році [27].

Таким чином, українсько-німецькі відносини продовжують залишатися важливим і перспективним напрямом наукових досліджень, що потребує подальшого комплексного осмислення в умовах трансформації європейської системи безпеки та глобальної політики.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат дослідження

Концептуалізація та категоризація дослідження є однією з основних складових наукової роботи, оскільки вони дозволяють ідентифікувати основні терміни та поняття, які використовуються під час аналізу українсько-німецьких відносин.

Добре визначена ключова концепція дозволяє правильне формулювання, надає узгодженість між висновками та дає змогу порівнянню різних дослідницьких підходів. Таким чином, концептуальна рамка забезпечує більш повну картину шляхів взаємодії України та Німеччини, а також визначає ключові компоненти співпраці між ними.

Такі основні категорії, як «міжнародні відносини», «двостороння співпраця», «політичний діалог», «економічне партнерство», «інтеграційні процеси» та «геополітичний контекст», аналізуються в цій роботі. Кожна категорія, таким чином, є специфічною і визначає тип відносин між Україною та Німеччиною. Аналіз цих понять створює адекватне уявлення про ситуацію в двосторонніх відносинах та відкриває можливості для оцінки подальшого розвитку.

Міжнародні відносини — це система відносин між державами, спосіб, як держави взаємодіють одна з одною. Вони забезпечують загальну основу для взаємодії України та Німеччини, включаючи встановлені дипломатичні контакти, спільну роботу в міжнародних установах та обмін офіційними візитами. Можна говорити про ті ключові тенденції, які характеризують відносини між Україною та Німеччиною, їхнє місце в контексті політичного процесу як в Європі, так і у світі, а також загальну картину аналізу міжнародних відносин [17]. Двостороння співпраця охоплює окремі виміри відносин у політичній, економічній, безпековій та гуманітарній сферах між

державами. Злиття та поглинання: третя категорія транскордонної взаємодії. Можна визнати основні компоненти партнерства на основі схожих інтересів та стратегічних пріоритетів шляхом аналізу цієї категорії [13].

Двостороння співпраця охоплює не лише офіційні міжурядові контакти, а й діяльність неурядових організацій, освітніх і наукових установ, а також взаємодію на рівні бізнесу та громадянського суспільства. Це свідчить про багатогранний характер відносин між Україною та Німеччиною, що робить їх особливо значущими у загальноєвропейському контексті. Політичний діалог включає офіційні та неофіційні контакти між представниками урядів, парламентів, політичних партій та громадських організацій. Він є важливим інструментом узгодження позицій, формування спільних стратегій та врегулювання суперечностей. У контексті україно-німецьких відносин політичний діалог відіграє центральну роль у розвитку стратегічного партнерства та визначенні напрямів подальшої взаємодії. Крім того, активна політична взаємодія між двома державами сприяє вирішенню ключових питань безпеки, підтримці реформ в Україні та її європейської інтеграції, а також зміцненню стабільності в регіоні [4].

Економічне партнерство охоплює торгівельні відносини, інвестиційне співробітництво, технологічний обмін і спільні проєкти у сфері інфраструктури, енергетики та цифрових технологій. Визначення цієї категорії дозволяє оцінити рівень економічної взаємодії між Україною та Німеччиною, виявити перспективні напрями співпраці та проаналізувати її динаміку. Економічна складова двосторонніх відносин відіграє ключову роль у забезпеченні стійкого розвитку обох країн, створенні нових робочих місць та підвищенні конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Крім того, участь Німеччини у розвитку української інфраструктури та підтримці реформ у сфері економіки сприяє посиленню економічної стійкості України [42].

Інтеграційні процеси є важливим чинником у міжнародних відносинах,

що визначає рівень участі держав у наднаціональних утвореннях, міжнародних організаціях та регіональних ініціативах. Для України та Німеччини ця категорія пов'язана насамперед із європейською інтеграцією, участю у діяльності ЄС, НАТО та інших міжнародних структур. Аналіз інтеграційних процесів дозволяє зрозуміти ступінь зближення України з європейськими стандартами та практиками, а також оцінити можливості подальшої співпраці з Німеччиною у цьому напрямі. Співпраця у рамках європейських структур сприяє розвитку спільних проєктів у сферах безпеки, екології, науки, освіти та культури [10].

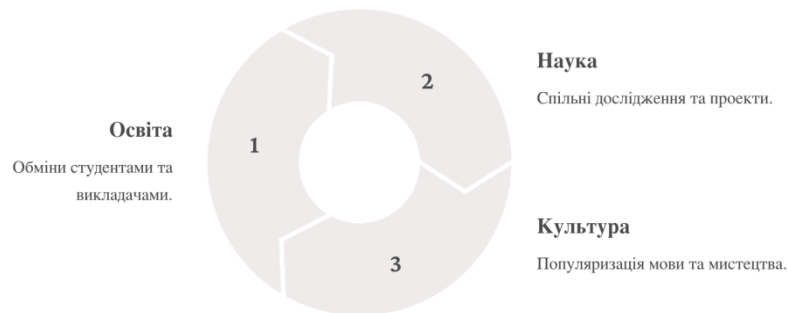

Рис 1. Розвиток культурної та академічної співпраці

Джерело складено автором за матеріалами [10]

Геополітичний контекст включає аналіз регіональних та глобальних факторів, що впливають на розвиток двосторонніх відносин. Це стосується безпекових викликів, політики великих держав, міжнародних криз та трансформацій світового порядку. Визначення цього поняття допомагає окреслити зовнішні обставини, що визначають характер україно-німецької співпраці. У сучасних умовах геополітичні процеси відіграють ключову роль у визначенні стратегічних пріоритетів України та Німеччини, що робить аналіз цієї категорії особливо важливим. Геополітичні виклики, зокрема війна в Україні, посилення глобальних протиріч та зміни у структурі міжнародних відносин, визначають динаміку двосторонньої співпраці [3].

Таким чином, понятійно-категоріальний апарат дослідження дозволяє

структурувати аналіз україно-німецьких відносин, забезпечити точність термінології та сформулювати обґрунтовані висновки щодо сучасного стану та перспектив розвитку двосторонньої співпраці. Глибокий аналіз ключових категорій дослідження сприяє розумінню механізмів взаємодії між Україною та Німеччиною, а також дозволяє оцінити можливості подальшого зміцнення партнерства між двома державами.

1.3. Соціально-економічний та політичний профілі України та Німеччини

Аналіз соціально-економічного та політичного профілю України і Німеччини є важливою складовою комплексного дослідження двосторонніх відносин. Це дозволяє не лише зіставити рівень розвитку кожної держави, а й виявити потенційні напрями співпраці, окреслити виклики та можливості взаємодії на міжнародній арені [14]. Крім того, співставлення структур державного управління, політичної культури, економічного потенціалу та соціальних індикаторів дозволяє оцінити синергію двосторонньої взаємодії в умовах сучасної геополітичної трансформації Європи.

Україна — найбільша за територією країна Європи (603 548 км²), що станом на 2024 рік має населення близько 36 мільйонів осіб (без тимчасово окупованих територій). Державний устрій — унітарна держава. Форма правління — змішана республіка (парламентсько-президентська). Система влади складається з виконавчої, законодавчої та судової гілок. Президент України є главою держави, Верховна Рада — єдиний законодавчий орган, а Кабінет Міністрів — вищий орган виконавчої влади [18].

Конституція України гарантує принципи верховенства права, поділу влади та захисту прав і свобод громадян, хоча на практиці ці положення часто стикаються з викликами політичної турбулентності, війни та недостатньої інституційної спроможності. У Верховній Раді діють такі парламентські партії: «Слуга народу», «Європейська Солідарність», «Батьківщина»,

«Голос», «Платформа за життя та мир», а також позафракційні депутати. Україна активно проходить процес демократичних реформ, зокрема в контексті європейської інтеграції, боротьби з корупцією, децентралізації та реформи судової системи [12].

Важливо зазначити, що у післяреволюційний період 2014 року Україна взяла курс на зближення з ЄС і НАТО, що визначає її стратегічні пріоритети у внутрішній і зовнішній політиці. Прозорість виборчого процесу, свобода слова та плюралізм залишаються ключовими викликами, особливо в умовах воєнного стану.

Україна є країною з перехідною економікою, яка переживає складний період через зовнішню агресію, внутрішні трансформації та необхідність масштабних реформ. Основними галузями економіки залишаються сільське господарство, промисловість, IT-сектор, транспорт та енергетика. Однією з важливих цілей економічного розвитку є досягнення енергетичної незалежності, модернізація інфраструктури, збільшення експорту та залучення іноземних інвестицій [10].

За даними Світового банку, номінальний валовий внутрішній продукт (ВВП) України у 2023 році склав приблизно 160,5 мільярда доларів США. Це свідчить про часткове відновлення економіки після суттєвого падіння у 2022 році, спричиненого широкомасштабною війною та економічною кризою. За оцінками МВФ, у 2024 році очікується помірне зростання ВВП України на рівні 3,2%, що можливе завдяки підтримці міжнародних партнерів, розширенню експорту та внутрішнім реформам. Крім того, відбудова інфраструктури та реалізація Плану відновлення України відкривають нові перспективи для зростання, залучення інвестицій і зменшення тіньової економіки.

Німеччина — федеративна парламентська республіка, що має площу 357 022 км² і населення понад 83 мільйони осіб. До складу Федеративної Республіки Німеччина входять 16 федеральних земель, кожна з яких має

власний уряд та парламент. Форма правління — парламентська республіка. Главою держави є Президент, який виконує переважно представницькі функції, тоді як Федеральний канцлер очолює виконавчу владу [9]. Федеральна система дозволяє ефективно розподіляти владні повноваження та забезпечує гнучкість у вирішенні соціально-економічних питань на регіональному рівні. Політична культура в Німеччині характеризується консенсусом, багатопартійністю та високим рівнем громадянської активності. Парламент ФРН складається з Бундестагу (нижня палата) та Бундесрату (представництво федеральних земель). Серед основних політичних сил у Бундестазі — Християнсько-демократичний союз (ХДС/ХСС), Соціал-демократична партія Німеччини (СДПН), Вільна демократична партія (ВДП), «Союз 90/Зелені», «Альтернатива для Німеччини» (АдН) та Ліва партія [30]. Порівняльна таблиця основних економічних показників України та Німеччини подана нижче:

Показник	Україна (2023)	Німеччина (2023)
Територія (км ²)	603 548	357 022
Населення (млн осіб)	~36	~83
Форма правління	Змішана	Парламентська
Номинальний ВВП (млрд \$)	160,5	4 500
ВВП на душу населення (\$)	~4 500	~54 000
Основні галузі економіки	АПК, ІТ, промисловість	Автомобілебудування, хімія, ІТ
Парламентські партії	«Слуга народу», «ЄС» тощо	ХДС, СДПН, Зелені, АдН тощо

Таблиця. 1 Порівняння основних економічних показників України та Німеччини за 2023 рік

Джерело складено автором за матеріалами [30]

На федеральних виборах, що відбулися 23 лютого 2025 року, виборці обирали новий склад Бундестагу. Ці вибори стали наслідком дострокового розпуску парламенту через політичну кризу. Перемогу здобув Християнсько-демократичний союз/Християнсько-соціальний союз

(CDU/CSU), набравши 28,5% голосів виборців. Друге місце посіла «Альтернатива для Німеччини» (AfD) із результатом 20,8%, що стало рекордним показником для цієї партії. Соціал-демократична партія Німеччини (SPD) отримала 16,4%, «Союз 90/Зелені» — 11,6%, Ліва партія — 8,8%. Вільна демократична партія (ВДП) та новостворена політична сила «Бундніс Сари Вагенкнехт» не подолали п'ятивідсотковий бар'єр і не отримали місць у Бундестазі. Формування нового уряду очолив лідер CDU/CSU Фрідріх Мерц, який розпочав переговори про створення широкої коаліції. Вибори 2025 року засвідчили значну зміну суспільних настроїв: зростання підтримки правоконсервативних сил, зниження довіри до традиційних партій лівого спектра та підвищення уваги виборців до питань безпеки, міграції та енергетичної незалежності. Зміни в політичній архітектурі Німеччини мають вплинути не лише на внутрішню політику країни, але й на її роль у Європейському Союзі та у відносинах із партнерами, зокрема Україною.

Німеччина є провідною економікою Європейського Союзу та четвертою за величиною економікою світу. Вона характеризується високим рівнем промислового виробництва, розвиненою інфраструктурою, інноваційними технологіями, сильним експортним потенціалом та високим рівнем життя населення. Основні галузі економіки: автомобілебудування, машинобудування, хімічна промисловість, енергетика, фінанси, ІТ та послуги.

У 2023 році номінальний ВВП Німеччини сягнув близько 4,5 трильйона доларів США. За прогнозами, економічне зростання залишатиметься на рівні 0,5–1% у 2024 році, однак очікується пожвавлення в наступні роки за рахунок «зеленої трансформації» та цифровізації. У країні діє потужна соціальна система, що забезпечує високий рівень пенсійного забезпечення, доступну медицину та освіту, соціальні виплати та страхування. Це формує основу для стабільності німецького суспільства, а також сприяє розвитку людського капіталу, що є важливим чинником довгострокової конкурентоспроможності

економіки [30]. Крім того, Німеччина є одним із лідерів у сфері сталого розвитку, декарбонізації економіки та розвитку відновлюваної енергетики, що відкриває можливості для міжнародного партнерства, зокрема і з Україною, в енергетичній галузі.

Таким чином, соціально-економічні та політичні характеристики України й Німеччини суттєво відрізняються, проте саме ці відмінності створюють широке поле для кооперації. Україна може використовувати німецький досвід у сфері реформ, діджиталізації, економічного розвитку, децентралізації та екологічної трансформації. Німеччина ж зацікавлена в стабільній та партнерській Україні як надійному союзнику в Центрально-Східній Європі, зокрема в контексті європейської безпеки, торгівлі та спільного реагування на глобальні виклики. Таке партнерство має значний потенціал як у двосторонньому вимірі, так і в рамках загальноєвропейської інтеграції, сприяючи зміцненню стабільності, економічного розвитку та сталого миру на континенті.

1.4. Політичне партнерство та підтримка України з боку Німеччини в умовах сучасних викликів

Політична та дипломатична взаємодія між Україною та Німеччиною є ключовим елементом двосторонніх відносин, що активно розвиваються з моменту здобуття Україною незалежності. Німеччина виступає одним із провідних стратегічних партнерів України в Європі, підтримуючи її на шляху реформ, європейської інтеграції та у протидії зовнішнім викликам [34].

Дипломатичні відносини між Україною та Федеративною Республікою Німеччина були встановлені 17 січня 1992 року. Першим кроком до цього стало відкриття Генерального консульства ФРН у Києві у 1989 році. Вже 7 лютого 1992 року Німеччина відкрила своє Посольство в Україні, ставши першою державою, яка зробила це. У квітні 1992 року Україна відкрила своє

Посольство в Бонні, тодішній столиці ФРН [1].

Перший державний візит Президента України Леоніда Кравчука до Німеччини відбувся у 1992 році. Під час цього візиту Федеральний президент Німеччини Ріхард фон Вайцеккер підкреслив важливість розвитку політичних, культурних, економічних та людських відносин між двома країнами, наголосивши на необхідності подальшої співпраці [3].

У 1993 році було підписано Договір між Україною та Федеративною Республікою Німеччина про розвиток широкомасштабного співробітництва у сфері економіки, промисловості, науки і техніки, який набув чинності 5 листопада 1993 року. Цей документ заклав основу для подальшої співпраці в ключових галузях [4].

У 1997 році уряди України та Німеччини підписали Угоду про співробітництво у військово-технічній галузі, яка набула чинності 6 лютого 1998 року. Ця угода сприяла зміцненню обороноздатності обох країн та розвитку взаємовигідного співробітництва у військовій сфері [3].

У 2023 році міністри освіти і науки України та Німеччини підписали Декларацію про наміри щодо співробітництва у сфері науки, технологій та інновацій. Це партнерство охоплює розвиток діалогу з питань наукової політики, розширення наукового співробітництва, посилення академічної мобільності та створення спільних дослідницьких установ [5].

16 лютого 2024 року в Берліні Президент України Володимир Зеленський та Федеральний канцлер Німеччини Олаф Шольц підписали безпекову угоду між Україною та Німеччиною. Ця угода, розрахована на 10 років, передбачає надання Німеччиною понад 7 мільярдів євро військової допомоги Україні у 2024 році, а також підтримку реформ, спрямованих на вступ України до ЄС і НАТО [1].

У рамках цього співробітництва здійснюються офіційні візити президентів, прем'єр-міністрів та міністрів закордонних справ обох держав. Зокрема, 14 лютого 2023 року президент України Володимир Зеленський

здійснив робочий візит до Берліна, де зустрівся з федеральним канцлером Олафом Шольцем. Під час переговорів обговорювалися питання військової допомоги, відновлення України та її євроатлантичної інтеграції. Крім того, 3 листопада 2022 року міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба провів зустріч із федеральною міністеркою закордонних справ Німеччини Анналеною Бербок у Києві, під час якої було домовлено про посилення співпраці в гуманітарній та енергетичній сферах [38].

Одним із визначальних моментів для їх двосторонніх відносин став період після 2014 року, коли почалася анексія Криму та війна на сході України, і Німеччина надала Україні значну фінансову допомогу. Особливо варто відзначити, що Німеччина відіграла активну роль у врегулюванні конфлікту, найбільш помітно в рамках «нормандського формату» (Україна, Німеччина, Франція, Росія) та у своїх дипломатичних зусиллях щодо виконання мінських домовленостей.

Німеччина заявляє, що підтримує збереження санкційного тиску на Росію за порушення міжнародного права. Більше того, Берлін є одним з головних прихильників України у питаннях європейської інтеграції. Німеччина підтримала надання Україні статусу кандидата в ЄС у 2022 році та зробила значний крок до поглиблення відносин з країнами.

Також Німеччина входить до числа держав, що надають військову допомогу Україні. У 2022–2023 роках федеральний уряд Німеччини надав значну кількість озброєння, включаючи танки «Leopard», системи протиповітряної оборони IRIS-T, гаубиці та інше військове обладнання, що сприяло посиленню оборонного потенціалу України [32].

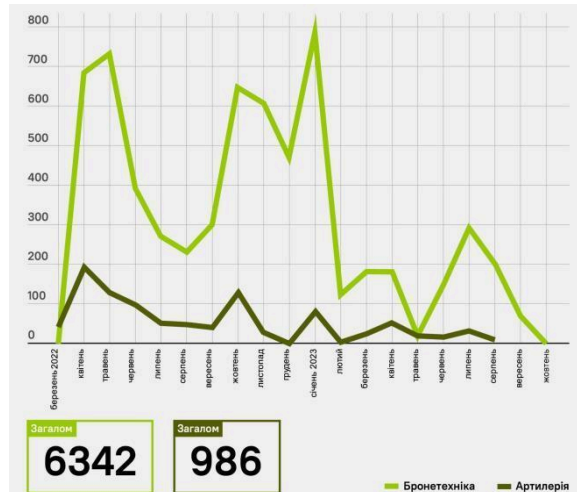

Рис. 2 Динаміка постачання зброї в Україну 2022-2023 рр.

Джерело складено автором за матеріалами [23]

Станом на 2025 рік політична та дипломатична взаємодія між Україною та Німеччиною продовжує зміцнюватися, відображаючи глибоке партнерство та спільні інтереси обох країн. Німеччина залишається ключовим союзником України, надаючи всебічну підтримку в політичній, економічній та безпековій сферах. У лютому 2024 року в Берліні відбулася Конференція з відбудови України (URC2024), яка стала важливим етапом у двосторонніх відносинах. Під час заходу обговорювалися практичні кроки щодо відновлення української інфраструктури та економіки, а також подальший розвиток співпраці між країнами. Обидві сторони наголосили на необхідності досягнення конкретних результатів для забезпечення ефективної відбудови України та зміцнення двосторонніх зв'язків [33].

Німеччина затвердила національний бюджет, що передбачає значні суми грошей у 2024 році для допомоги Україні. Зокрема, кошти були виділені на макрофінансову допомогу та стабілізацію української економіки. Більше того, німецький уряд запустив програми, спрямовані на адаптацію українських біженців до німецького ринку праці, що сприяє соціальній адаптації та економічному розвитку обох країн [35].

У 2025 році планується проведення чергового засідання Міжурядової українсько-німецької комісії із співробітництва у справах осіб німецького

походження в Україні. Це засідання стане продовженням попередніх зустрічей та сприятиме подальшому зміцненню культурних та соціальних зв'язків між народами двох країн [36]. Незважаючи на виклики, такі як розслідування підриву газопроводу "Північний потік", Німеччина підтвердила свою непохитну підтримку України. Берлін наголосив, що розслідування цього інциденту не вплине на двосторонні відносини, і Німеччина продовжить надавати допомогу Україні у протидії російській агресії стільки, скільки буде необхідно.

На початок 2025 року українсько-німецькі відносини характеризуються високим рівнем довіри та співпраці з метою забезпечення того, щоб обидві країни могли розвиватися з найкращими перспективами в плані стабільності, безпеки та процвітання в європейському середовищі.

Історичний контекст є важливим, оскільки Німеччина має грати значну роль, допомагаючи Україні долати сучасні виклики, надаючи їй допомогу у політичних, економічних та гуманітарних питаннях. Німеччина є рушійною силою Європейського Союзу та НАТО і важливим партнером для України в міжнародних зусиллях з відновлення та відбудови країни та підвищення стійкості України до загроз.

Німеччина продовжує нарощувати обсяги військової допомоги Україні — включаючи сучасні озброєння та системи протиповітряної оборони, а також іншу важливу допомогу. З 2023 по березень 2025 року були поставлені такі системи, як IRIS-T, Leopard 2 (передача Leopard 2 відбулася у відповідь на російську нетерпимість та тактичні маневри), а також системи протиповітряної оборони Patriot, боєприпаси, бронетехніка (M113 та 200 (ще 2338 у 2024 році)) та обладнання для радіоелектронної боротьби, що поліпшило обороноздатність української армії. Раніше цього року Німеччина оголосила про додатковий пакет військової допомоги для України у 2025 році, який включає більше систем протиповітряної оборони та великокаліберних боєприпасів.

У 2024 році була розширена програма підготовки військових для підготовки українських військовослужбовців, розпочалося виробництво боєприпасів для потреб Збройних сил України на території Німеччини. [40]

Берлін є важливим дипломатичним партнером України на міжнародній арені. Суверенітет і територіальну цілісність України активно підтримував уряд Німеччини ще до повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року. Участь у санкційній політиці ЄС проти Росії є однією з основних областей політичної підтримки, також енергетичні та фінансові обмеження. Активна підтримка Німеччиною України також відбувається в рамках "Нормандського формату" та інших дипломатичних процесів, голосування за фінансову та військову допомогу в межах європейських механізмів. Особлива увага приділяється наданню притулку українським біженцям та допомозі в їх інтеграції в німецьке суспільство[39].

У 2024-2025 роках Німеччина активно сприятиме новій архітектурі європейської безпеки, яка передбачає ще більш інтенсивну військову кооперацію між країнами ЄС та Україною[19]. Більше того, це є провідний європейський донор України, що надає широку фінансову допомогу для економіки та відновлення інфраструктури. Важливі заходи економічної допомоги включають макрофінансову підтримку у формі кредитів або грантів, полегшення умов доступу до торгівлі та підтримку в отриманні доступу на ринок ЄС для українських товарів.

Інвестиції у відновлення енергетичної інфраструктури після нападів на енергосистему України та співпраця в галузі енергетичної безпеки, включаючи постачання обладнання для відновлення ліній електропередач, мають суттєве значення тут; інший аспект підтримки — фінансування проектів з відновлення з особливою увагою до житлової та транспортної інфраструктури[41].

Спеціальні програми для українських підприємств — відкриття нових підприємств та закупівля обладнання сприятимуть розвитку малого та

середнього підприємництва. У 2025 році запущено нову ініціативу з цифровізації економіки України та залучення інвестицій у технологічний сектор.

Також значна увага приділяється розвитку «зеленої» енергетики, включаючи проекти вітроенергетики та сонячної енергетики в Україні за підтримки німецьких інвесторів [42]. Гуманітарна підтримка з боку Німеччини є одним із ключових елементів допомоги Україні. Вона включає як державні ініціативи, так і активну діяльність громадських організацій та благодійних фондів. Надання медичної допомоги та постачання медикаментів, фінансування програм підтримки внутрішньо переміщених осіб, забезпечення житлом та соціальною підтримкою українських біженців у Німеччині є важливими складовими цієї допомоги. Крім того, здійснюється передача гуманітарних вантажів, включаючи харчові продукти, одяг та засоби гігієни.

Впровадження освітніх програм для дітей українських біженців сприяє їхній інтеграції у німецьке суспільство [43]. Окрему увагу приділено розширенню програм психологічної підтримки для постраждалих від війни українців. У 2025 році запроваджено нову програму реабілітації військовослужбовців та цивільних осіб, які постраждали від війни.

Крім цього, у 2024–2025 роках Німеччина започаткувала нову програму підтримки українських медичних закладів, яка передбачає постачання сучасного обладнання та навчання українських лікарів у провідних клініках Європи [22]. Це ще раз підкреслює активну роль Німеччини у підтримці України на всіх рівнях – від політичного до гуманітарного.

Україна є активним суб'єктом міжнародних відносин, стратегічно співпрацюючи з ЄС, НАТО та ключовими міжнародними організаціями. Важливу роль у її зовнішній політиці відіграють українсько-німецькі відносини, що охоплюють політичну, економічну та безпекову сфери. Німеччина є одним із головних партнерів України, підтримуючи її у

військовому, економічному та гуманітарному аспектах. Попри виклики, такі як війна та геополітична нестабільність, співпраця між країнами зміцнюється, сприяючи стабільності, відновленню та інтеграції України до європейських структур.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНО-НІМЕЦЬКИХ ВІДНОСИН

2.1. Розвиток економічної співпраці України та Німеччини

Україна та Німеччина підтримують тісні економічні відносини, що базуються на системі двосторонніх угод, співробітництві в межах Європейського Союзу та участі обох країн у діяльності міжнародних економічних організацій. Економічне співробітництво між державами охоплює широкий спектр напрямів, зокрема торгівлю товарами та послугами, інвестиційну діяльність, а також спільні проекти у стратегічних галузях, таких як машинобудування, енергетика, сільське господарство, інформаційні технології та автомобільна промисловість. Упродовж трьох десятиліть ці двосторонні відносини пройшли кілька етапів становлення та розвитку [44].

Початковий етап припадає на 1990-ті роки, коли створювалася правова основа для співпраці. У 1993 році було підписано Угоду між Україною та Федеративною Республікою Німеччина про розвиток широкомасштабного співробітництва в економіці, промисловості, науці та техніці, а в 1996 році — Угоду про сприяння та взаємний захист інвестицій, яка гарантувала захист прав інвесторів і створювала передумови для притоку капіталу. На початку 2000-х років відбулося активне пожвавлення економічної співпраці. Розпочався вихід німецьких компаній на український ринок, зокрема таких, як Siemens, Bayer, BASF, Metro Group, Leoni. У 2008 році було створено Німецько-українську торгово-промислову палату, яка відіграє важливу роль у підтримці ділових контактів [20].

Після Революції Гідності 2014 року Німеччина суттєво активізувала підтримку економіки України, що відобразилося як у зростанні обсягів двосторонньої торгівлі, так і в зростанні обсягів прямих інвестицій. У 2014 році Україна підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, що

відкрило нові можливості для поглиблення співпраці з ФРН, зокрема в межах поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. У період 2022–2023 років, попри повномасштабну війну в Україні, Німеччина залишалася одним із провідних економічних партнерів та донорів макрофінансової допомоги. У 2024 році на Конференції з відбудови України (URC2024), що проходила в Берліні, було представлено низку перспективних спільних економічних проєктів, зокрема у сфері енергетики, інфраструктури та цифрової трансформації [22].

Динаміка економічного співробітництва між Україною та Німеччиною демонструє стабільне зростання. У перші роки незалежності України обсяги торгівлі були незначними та не перевищували 1,5 млрд доларів США. З середини 2000-х років показники почали зростати, і вже у 2008 році товарообіг досяг майже 9 млрд доларів США, хоча згодом спостерігалось тимчасове зниження внаслідок світової фінансової кризи. У 2013 році обсяг торгівлі становив близько 7,5 млрд доларів, після чого, попри складну політичну ситуацію, двосторонній економічний обіг відновив зростання. У 2021 році товарообіг сягнув 9,4 млрд доларів, а у 2023 році перевищив 10 млрд доларів США. Згідно з даними Державної служби статистики України, український експорт до Німеччини у 2023 році склав приблизно 4 млрд доларів, тоді як імпорт з Німеччини — близько 6 млрд доларів [24].

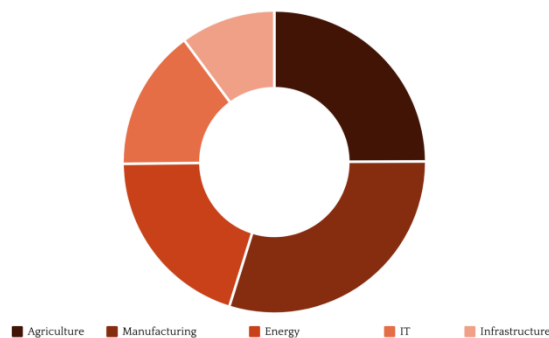

Рис. 3 Розвиток економічної співпраці України та Німеччини 2024 рік

Джерело складено автором за матеріалами [24]

Німеччина є одним із головних торговельних партнерів України в Європі, поступаючись за обсягами товарообігу лише Польщі та Китаю. За даними Державної служби статистики України, обсяг двосторонньої торгівлі між Україною та Німеччиною у 2023 році перевищив 10 млрд доларів США, з яких український експорт становив близько 4 млрд дол., а імпорт – понад 6 млрд дол. Основу українського експорту до Німеччини складають зернові культури, соняшникова олія, продукція машинобудування, легка промисловість та метали. Імпорт з Німеччини включає високотехнологічне обладнання, автомобілі, хімічну продукцію, електроніку та фармацевтичні товари. Така структура торгівлі свідчить про взаємодоповнюваність економік та вигоди для обох сторін [22].

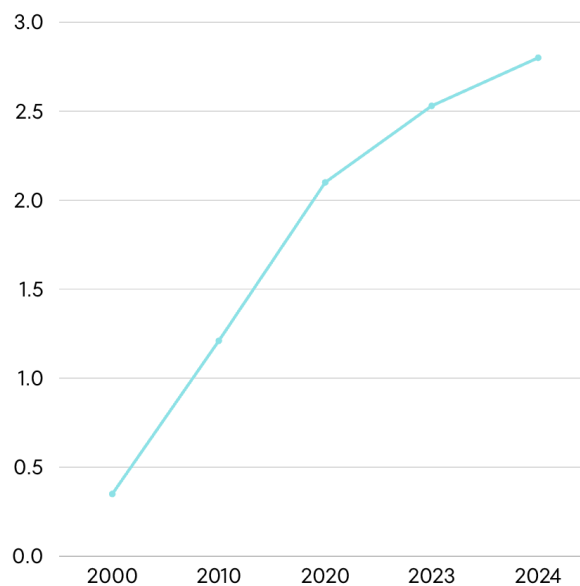
Рік	Експорт з України	Імпорт до України	Загальний обсяг
2000	0.65	1.22	1.87
2010	1.92	3.45	5.37
2020	2.80	4.50	7.30
2023	4.00	6.00	10.00
2024	4.25	6.40	10.65

Таблиця 2. Динаміка зовнішньої торгівлі між Україною та Німеччиною (млрд дол. США) 2024 рік

Джерело складено автором за матеріалами [22]

Основними статтями українського експорту до Німеччини є продукція аграрного сектору, зокрема зернові культури та соняшникова олія, а також метали й продукція легкої промисловості. Натомість Україна імпортує з Німеччини промислове обладнання, автомобілі, хімічну продукцію та фармацевтичні вироби. Така взаємна торгівля сприяє не лише розширенню ринків збуту, але й стимулює розвиток нових виробничих потужностей. Німеччина входить до п'ятірки найбільших інвесторів в економіку України. За даними на 2023 рік, загальний обсяг прямих німецьких інвестицій перевищив 2,5 млрд доларів США. Ці інвестиції зосереджені переважно у

таких секторах, як машинобудування, енергетика, банківський сектор, торгівля, ІТ та фармацевтика. Низка провідних німецьких компаній активно розширює свою присутність в Україні, відкриваючи нові виробництва та офіси. Наприклад, компанія Leoni, що є одним зі світових лідерів у виробництві кабельних систем для автомобільної промисловості, має кілька заводів у Львівській області [22]

Таблиця 3. Прямі іноземні інвестиції з Німеччини в економіку України (млрд дол. США)

Джерело складено автором за матеріалами [22]

Перспективи подальшого розвитку економічного співробітництва між Україною та Німеччиною є вкрай обнадійливими й ґрунтуються як на спільних економічних інтересах, так і на взаємній політичній підтримці в межах європейського інтеграційного процесу. Одним із ключових чинників, що визначає майбутнє цих відносин, є поступове поглиблення економічної інтеграції України з Європейським Союзом, що стало можливим завдяки підписанню та імплементації Угоди про асоціацію. У цьому контексті важливою є діяльність у межах Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ), яка сприяє зменшенню тарифних і нетарифних бар'єрів,

уніфікації стандартів, посиленню конкуренції та диверсифікації торговельних потоків [19].

Німеччина як одна з провідних економік ЄС продовжує відігравати роль стратегічного партнера у процесі модернізації української економіки. Одним з пріоритетних напрямів співпраці виступає сфера енергетичної безпеки, де двостороння взаємодія набуває особливого значення в умовах актуальних геополітичних викликів. Німецька сторона активно підтримує розвиток відновлюваних джерел енергії в Україні, фінансуючи проекти вітрової та сонячної енергетики, сприяючи переходу до "зеленої" економіки та зменшенню залежності від традиційних джерел енергії, зокрема імпортованих енергоресурсів. Також німецькі партнери надають технічну й консультативну допомогу в напрямку впровадження екологічно чистих технологій, енергоефективних рішень та цифрових інновацій у сфері енергетики [11].

Окрему увагу слід приділити інфраструктурним проектам, які реалізуються за участі німецького капіталу й експертної підтримки. Йдеться, зокрема, про модернізацію транспортної мережі, будівництво логістичних хабів, розвиток інтермодальних перевезень та цифрову трансформацію транспортного сектору. Такі ініціативи не лише сприяють покращенню логістики та умов для ведення бізнесу, а й створюють нові робочі місця, активізують економічне життя регіонів та посилюють інтеграцію України в європейський транспортно-економічний простір [35].

Крім того, розвиток кооперації у сферах високих технологій, освіти, інноваційного підприємництва та цифрової економіки відкриває нові горизонти для двостороннього партнерства. Німецькі компанії розглядають Україну як перспективний ринок для реалізації спільних науково-технічних проєктів, зокрема в галузі ІТ, біотехнологій, штучного інтелекту та автоматизації виробництва. У цьому контексті особливо важливою є участь України в програмах наукової мобільності, освітніх обмінах та професійній

підготовці кадрів за участі німецьких інституцій.

Загалом, сучасний рівень торговельно-економічного співробітництва між Україною та Німеччиною має значний потенціал до подальшого зростання. Розвиток партнерства в галузі інвестицій, енергетики, логістики, високих технологій та інфраструктури може стати рушієм для глибокої модернізації української економіки, її ефективного включення у внутрішній ринок ЄС та досягнення стійкого зростання у післявоєнний період. Таке стратегічне співробітництво також сприятиме зміцненню загальноєвропейської безпеки, сталому розвитку регіону та підвищенню обох народів.

Енергетичний сектор є одним із ключових напрямків співпраці між Україною та Німеччиною. Німеччина активно підтримує енергетичний перехід України на відновлювані джерела енергії, сприяючи скороченню залежності від традиційних викопних палив та підвищенню енергоефективності. У рамках Німецько-українського енергетичного партнерства реалізуються численні проєкти у сфері зеленої енергетики, включаючи будівництво вітрових і сонячних електростанцій, модернізацію електромереж та розвиток технологій водневої енергетики [38].

Співпраця між Україною та Німеччиною в енергетичному секторі розпочалася з підписання двосторонніх угод у 2009 році, коли була започаткована програма Німецько-українського енергетичного партнерства. В рамках цього партнерства, що стало результатом спільних зусиль обох країн, було започатковано низку проєктів, спрямованих на модернізацію енергетичної інфраструктури України та розвиток відновлювальних джерел енергії. Важливим етапом стало підписання угоди про інтеграцію української енергосистеми до європейської ENTSO-E у 2017 році, що дозволило збільшити обсяги постачання електроенергії з України до Європи, зокрема, завдяки розвитку енергетичних мереж та технологій у сфері «зеленої» енергетики [21].

До 2023 року співпраця між країнами в енергетичному секторі включала не тільки проектування і будівництво енергетичних об'єктів, але й розвиток водневої економіки. Так, німецькі компанії активно інвестували в проекти виробництва та транспортування водню через українську газотранспортну систему в рамках проєкту H2Ukraine, який передбачає створення інфраструктури для транспортування «зеленого» водню з України до Європи. Це дозволяє Україні стати важливим постачальником відновлюваного водню на європейський ринок, що є важливою частиною енергетичної безпеки Європи [22].

У 2023 році Україна приєдналася до європейської енергосистеми ENTSO-E, що стало важливим кроком для зменшення її залежності від російських енергоресурсів. Це дозволяє Україні забезпечувати стабільне постачання електроенергії до країн ЄС і отримувати додаткові можливості для експорту електроенергії, виробленої з відновлюваних джерел. Німецькі компанії, зокрема Siemens Energy, RWE та Uniper, активно беруть участь у модернізації української енергетичної інфраструктури, надаючи технологічну підтримку та інвестуючи в сучасні енергетичні рішення, зокрема в водневі технології та проекти з енергоефективності [26].

Особливу увагу приділяється також програмам з енергоефективності, що фінансуються Німецьким банком розвитку (KfW). Інвестиції спрямовані на встановлення сучасних систем теплоізоляції, модернізацію опалювальних мереж та розвиток систем розумного енергоспоживання. Німеччина також активно підтримує впровадження інноваційних технологій для зменшення енергетичних витрат у промисловості та житловому секторі [37].

З точки зору інфраструктурної взаємодії, Німеччина відіграє значну роль у розвитку транспортної та логістичної інфраструктури України. За фінансової підтримки німецького уряду та Європейського інвестиційного банку здійснюється модернізація українських залізниць, портів та автомобільних доріг. У 2023 році Німеччина виділила додаткові 200 мільйонів

євро на розвиток інфраструктурних проєктів, що охоплюють реконструкцію мостів, оновлення автодоріг та модернізацію залізничного транспорту. Одним із найбільших проєктів є оновлення парку електропоїздів «Укрзалізниці» за підтримки німецької компанії Siemens, що дозволяє покращити внутрішнє пасажирське сполучення та забезпечити зручні транспортні коридори між Україною та ЄС. Очікується, що нові швидкісні потяги дозволять скоротити час у дорозі між Києвом та Берліном до 12 годин.

Додатково Німеччина активно підтримує розвиток логістичних хабів і мультимодальних перевезень в Україні. Логістичні центри у Львові, Києві та Одесі дозволяють оптимізувати поставки продукції з України до Європи та навпаки. Німецькі компанії, такі як DHL та DB Schenker, розширюють свою присутність на українському ринку, сприяючи розвитку інфраструктури для швидких перевезень. Враховуючи активну модернізацію транспортних мереж, Україна також стає важливим транзитним коридором для міжнародних перевезень товарів між Європою та країнами Азії [9].

Німеччина бере активну участь у відновленні пошкодженої інфраструктури внаслідок війни. Уряд Німеччини оголосив про додаткове фінансування у розмірі 150 мільйонів євро для відбудови критичної інфраструктури на сході та півдні України, зокрема для реконструкції залізничних ліній мостів та систем водопостачання [22].

Таким чином, енергетична та інфраструктурна взаємодія між Україною та Німеччиною є стратегічно важливим напрямком співробітництва, що сприяє модернізації української економіки, розвитку відновлювальної енергетики, а також створенню потужної та ефективної інфраструктурної мережі для підтримки економічного розвитку та інтеграції України в європейське господарство.

2.2. Розвиток культурної, освітньої та наукової співпраці

Культурний обмін між Україною та Німеччиною є важливим елементом двосторонніх відносин, що сприяє зміцненню взаєморозуміння та розвитку спільних ініціатив. Співпраця в культурній сфері почалася з підписання низки двосторонніх угод і домовленостей, серед яких ключовими є угода між урядами України та Німеччини про культурне співробітництво, укладена у 1993 році. Вона стала основою для подальшої взаємодії у сфері культури, мистецтва та освіти, закладаючи принципи підтримки культурних проєктів та обміну. За роки співпраці були реалізовані численні програми, що стали важливими етапами в розвитку культурного діалогу між країнами [2].

Німецькі культурні інституції, такі як Goethe-Institut, активно підтримують українські мистецькі проєкти, організовують виставки, кінопокази, театральні постановки та літературні заходи. Наприклад, Goethe-Institut проводить численні культурні заходи, спрямовані на підтримку українських митців у Німеччині та організовує події, що висвітлюють культурне багатство України. Ці ініціативи не лише сприяють популяризації української культури за кордоном, але й сприяють зміцненню міжнародних культурних зв'язків. Крім того, значну роль у культурному діалозі відіграє програма «Українсько-німецький рік мов», яка сприяє популяризації української мови в Німеччині та німецької в Україні. У рамках цієї програми проводяться мовні курси, літературні читання, а також сприяє культурному обміну, що зміцнює двосторонні зв'язки.

Окрему увагу приділяють збереженню та популяризації культурної спадщини. Німеччина фінансує проєкти з реставрації історичних пам'яток в Україні, зокрема тих, що мають німецьке коріння, як-от колоніальні поселення та будівлі, зведені німецькими архітекторами. Це сприяє не тільки збереженню культурної спадщини, а й популяризації спільних історичних надбань. Проєкти з реставрації замків і старовинних будівель у регіонах, де мешкали німецькі колоністи, є важливою частиною цього процесу. Також активно розвивається співпраця між українськими та німецькими музеями,

що дозволяє обмінюватися експонатами та організовувати спільні виставки. Програма «Культурна спадщина» має на меті підтримку спільних наукових досліджень у сфері реставрації та збереження пам'яток, що мають культурне значення для обох країн [45].

Освіта є одним із ключових напрямів українсько-німецького співробітництва. Німецька служба академічних обмінів (DAAD) щорічно надає стипендії українським студентам та науковцям для навчання й досліджень у німецьких університетах. Програма DAAD дозволяє українським студентам і аспірантам здобувати освіту у провідних німецьких навчальних закладах, що сприяє розвитку академічної мобільності та збільшенню рівня освіти в Україні. Крім того, активно працює програма Erasmus+, яка сприяє академічній мобільності студентів та викладачів між двома країнами, що дає можливість українським студентам навчатися в Німеччині та німецьким проходити практику чи навчання в Україні [20].

Важливою ініціативою є відкриття німецьких шкіл та двомовних навчальних програм в Україні. У Києві, Львові та Харкові діють школи з поглибленим вивченням німецької мови, що сприяє поширенню німецької культури та традицій серед молоді. Ці навчальні заклади надають високоякісну освіту, що відповідає європейським стандартам, та забезпечують інтеграцію українських школярів у міжнародне середовище. Також вищі навчальні заклади, такі як Києво-Могилянська академія та Львівський національний університет імені Івана Франка, мають спільні навчальні програми з німецькими університетами. Це дозволяє студентам отримувати подвійні дипломи та проводити спільні наукові дослідження.

Науковий обмін є важливою складовою двосторонніх відносин. У рамках співпраці між Німеччиною та Україною здійснюється низка спільних наукових досліджень у різних сферах, таких як екологія, інформаційні технології, медицина та енергетика. Німецьке товариство академічних обмінів (DAAD) та Німецьке дослідницьке товариство (DFG) підтримують

спільні дослідницькі проекти українських і німецьких учених, що сприяє розвитку наукових технологій та обміну знаннями. Програми наукових обмінів створюють умови для дослідників з обох країн обмінюватися досвідом, працювати над спільними проектами та публікувати спільні наукові роботи. Окремим напрямком є співпраця у сфері високих технологій, зокрема розробка інноваційних рішень у галузі штучного інтелекту та кібербезпеки, що є важливими для розвитку наукового потенціалу та технологічного прогресу обох країн [17].

Німецькі компанії та дослідницькі інститути активно залучають українських фахівців до реалізації міжнародних технологічних проектів, що сприяє інтеграції України у світовий науковий простір. Також значну роль у науковій взаємодії відіграє фінансова підтримка Німеччиною українських науковців, які були змушені залишити країну через війну. Багато німецьких університетів відкрили програми для українських дослідників, надаючи їм можливості для продовження роботи в міжнародних наукових центрах. Спільні наукові програми також включають підтримку відновлення наукової діяльності в Україні, зокрема, через проекти, спрямовані на відновлення наукових установ та лабораторій.

Таким чином, культурна, освітня та наукова співпраця між Україною та Німеччиною є важливою складовою двосторонніх відносин, яка сприяє розвитку суспільства, інтеграції України у європейський освітній та науковий простір, а також розширенню можливостей для культурного обміну між народами. Важливість таких ініціатив зростає у контексті післявоєнної відбудови України, де культурні, освітні та наукові проекти можуть значно сприяти зміцненню демократичних процесів та стабільному розвитку країни.

2.3. Перспективи двосторонніх відносин у контексті європейської інтеграції України

Німеччина є одним із ключових стратегічних партнерів України в рамках її курсу на європейську інтеграцію. Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 році, відносини між Україною та Німеччиною вийшли на новий рівень, охоплюючи не лише економічну, але й політичну, правову, інституційну та безпекову взаємодію. Угода про асоціацію, що включає положення про Глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі (DCFTA), створила умови для лібералізації торгівлі, гармонізації регуляторного середовища та активізації інвестиційного співробітництва [4].

У світлі набуття Україною статусу країни-кандидата на вступ до ЄС у 2022 році, роль Німеччини як одного з лідерів Європейського Союзу стала особливо важливою. Берлін виступає за поступове розширення ЄС та підтримує структурні реформи в Україні, необхідні для набуття повноправного членства. У політичному вимірі Німеччина виступає за європейське майбутнє України, що підтверджується як офіційними заявами, так і практичною підтримкою реформ, пов'язаних із верховенством права, децентралізацією, антикорупційною політикою та модернізацією державного управління. Зокрема, за підтримки Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку (BMZ) реалізуються проєкти з реформування публічного сектору в Україні, що є невід'ємною частиною інтеграційного процесу [37].

З економічної точки зору, Німеччина залишається одним із провідних партнерів України серед країн ЄС. За даними Державної служби статистики України, у 2022 році Німеччина була третім найбільшим торговельним партнером України після Китаю та Польщі. Загальний товарообіг між двома країнами сягнув понад 10,3 млрд євро, з яких український експорт склав 3,7 млрд євро, а імпорт — 6,6 млрд євро [21]. Основними статтями українського експорту до Німеччини є продукція металургії (зокрема сталь та залізо), сільськогосподарська продукція (зернові культури, соняшникова олія, мед), а

також товари хімічної промисловості та електронні компоненти [22]. Німеччина, у свою чергу, експортує до України машини й обладнання, автомобільні деталі, фармацевтичну продукцію та інші високотехнологічні товари.

Окрім традиційних напрямів, посилюється співпраця у сфері інновацій, цифрової трансформації та енергетичної безпеки. Українські ІТ-компанії успішно інтегруються у європейський ринок, надаючи послуги з розробки програмного забезпечення німецьким партнерам. Німеччина виступає інвестором у проекти цифрової трансформації українських міст та систем електронного урядування, що є частиною стратегії цифрової інтеграції України до ЄС [24].

Важливим є також енергетичний вимір двосторонньої взаємодії, особливо в контексті відмови ЄС від російських енергоресурсів. Україна та Німеччина посилюють співпрацю у сфері відновлюваної енергетики, розвитку «зеленої» економіки та енергозбереження. Берлін розглядає Україну як потенційного партнера у постачанні «зеленого» водню до Європи в середньостроковій перспективі. Підтримка переходу на відновлювані джерела енергії з боку Німеччини, включно з фінансуванням «зелених» проєктів та модернізацією енергетичної інфраструктури, посилює потенціал України як учасника європейського енергетичного ринку.

У соціальному вимірі Німеччина активно підтримує українське громадянське суспільство, розвиток місцевого самоврядування, права людини та інклюзію. Після початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році, Німеччина надала Україні значну гуманітарну допомогу та розмістила сотні тисяч українських біженців. Цей факт додатково зміцнив людські зв'язки між двома країнами, створивши платформу для подальших соціальних і освітніх контактів.

У перспективі членства України в ЄС, особливу роль відіграє підтримка з боку Німеччини у виконанні критеріїв Копенгагенських умов — зокрема у

сферах належного управління, ринкової економіки та дотримання прав людини. У рамках цього курсу ФРН активно консультує українські державні органи та надає технічну допомогу для імплементації європейського законодавства (*acquis communautaire*) [42].

Таким чином, у контексті європейської інтеграції України двосторонні відносини з Німеччиною мають стратегічний характер. Вони охоплюють не лише економічну сферу, а й політичну, безпекову, енергетичну та інституційну, закладаючи фундамент для глибокої інтеграції України до Європейського Союзу. Німеччина не лише підтримує цей процес на політичному рівні, але й виступає практичним партнером у реалізації ключових реформ, що робить її одним із найважливіших союзників України на шляху до повноправного членства в ЄС.

Німеччина є одним із найбільших іноземних інвесторів в українську економіку. Станом на 2023 рік, обсяг прямих інвестицій з Німеччини перевищив 2,2 млрд євро [25]. Німецькі компанії інвестують у виробництво, логістику, енергетику, автомобілебудування та фінансовий сектор. Найбільші німецькі компанії, представлені в Україні: Siemens (енергетика, інфраструктура) [26]; BASF (хімічна промисловість) [27]; METRO Cash & Carry (ритейл) [28]; Deutsche Bank (банківський сектор) [29]; Leoni (автомобільні електричні компоненти) [30]. Особливої уваги заслуговує зростання інвестицій у зелений бізнес та відновлювану енергетику. Німецькі компанії активно співпрацюють з Україною в рамках Європейського Зеленого курсу, інвестуючи в сонячні та вітрові електростанції [31].

Розвиток транспортних коридорів між Україною та ЄС є одним із пріоритетів для подальшої інтеграції України в європейський ринок. Україна бере активну участь у проектах TEN-T (Транс'європейська транспортна мережа), а Німеччина є ключовим партнером у розвитку залізничної та автомобільної логістики [32]. У 2022 році "Deutsche Bahn" та "Укрзалізниця" підписали меморандум про співпрацю, що передбачає модернізацію

української залізничної інфраструктури та логістичних центрів. Німеччина підтримує європейську інтеграцію України, що відкриває нові можливості для розширення торгівлі та залучення інвестицій. Німеччина має значний досвід у впровадженні цифрових рішень у сфері фінансів, охорони здоров'я та державного управління. Україна, яка вже є лідером з цифровізації в регіоні, може отримати додаткові можливості для співпраці у сфері штучного інтелекту, кібербезпеки та хмарних технологій [26].

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2025 (прогноз)
Товарообіг Україна-Німеччина, млрд євро	6.7	7.8	8.9	10.3	11.2	12.0
Частка Німеччини в експорті, %	5.2	6.1	7.4	8.6	9.1	9.4
Прямі інвестиції з Німеччини, млн євро	420	500	700	860	950	1050
ВВП України, % зростання	-3.8	3.4	-29.1	5.3	4.5	5.1

Таблиця 4. Вплив українсько-німецького економічного співробітництва на макроекономічні показники України

Джерело складено автором за матеріалами [50]

Попри позитивну динаміку, існує низка викликів, що можуть гальмувати розвиток двостороннього співробітництва: Тривала війна та безпекові ризики. Інвестори побоюються вкладати великі кошти через військову агресію Росії проти України. Постійні ракетні атаки, руйнування інфраструктури та нестабільність ситуації на фронті змушують бізнес ретельно зважувати ризики. Хоча уряд Німеччини розробляє механізми страхування інвестицій та підтримує відновлення України, багато компаній все ще очікують більшої стабільності та гарантій захисту капіталовкладень [36]. Корупція та проблеми верховенства права. Попри значний прогрес у

сфері антикорупційних реформ, міжнародні партнери продовжують висловлювати занепокоєння щодо ефективності боротьби з корупцією в Україні. Реформа судової системи, прозорість державних закупівель і захист прав власності залишаються ключовими умовами для залучення великих інвесторів. Окремо стоїть питання щодо спрощення регуляторних процедур і дерегуляції бізнес-середовища, що є важливим аспектом для німецьких підприємств, які звикли до чітких правових рамок [37]. Інфраструктурні обмеження. Для ефективної інтеграції з ЄС необхідні великі інвестиції у транспортну та енергетичну інфраструктуру. Проблеми логістики, зношеність доріг та залізничної мережі ускладнюють швидке та ефективне транспортування товарів. Відсутність достатньої кількості логістичних хабів, а також потреба у розширенні пунктів пропуску на кордоні з ЄС є стримувальними факторами для торгівлі. Також слід враховувати необхідність модернізації енергетичного сектору, включаючи розвиток відновлюваної енергетики та інтеграцію України до європейської енергосистеми ENTSO-E, що є важливим для майбутнього економічного партнерства з Німеччиною [38]. Кадрові виклики та відтік робочої сили. Через війну значна частина кваліфікованої робочої сили виїхала за кордон, що створює дефіцит професіоналів у багатьох сферах. Німецькі компанії, які прагнуть розвивати виробництво в Україні, стикаються з проблемами у пошуку висококваліфікованих кадрів. Водночас потенціал українських фахівців залишається високим, і стратегія повернення спеціалістів після війни може стати одним із ключових напрямків державної політики [39]. Фінансова нестабільність. Коливання валютного курсу, обмежений доступ до дешевих кредитних ресурсів та макроекономічні виклики створюють додаткові ризики для бізнесу. Попри фінансову підтримку з боку міжнародних партнерів, Україні необхідно забезпечити більш сприятливі умови для залучення інвестицій, зокрема через створення спеціальних економічних зон, податкові пільги та гарантії для іноземних компаній. Таким

чином, подолання цих викликів вимагатиме комплексного підходу як з боку уряду України, так і з боку німецьких партнерів, які зацікавлені в довгостроковому розвитку [7].

Економічне співробітництво між Україною та Німеччиною має значний потенціал, зокрема у таких сферах, як відновлювана енергетика, інфраструктура, сільське господарство, цифрові технології, машинобудування та логістика. Перспективним напрямом є розвиток «зеленої» енергетики — Німеччина зацікавлена у партнерстві з Україною щодо виробництва та експорту «зеленого» водню, а також у модернізації енергетичної інфраструктури. Інфраструктурні проєкти, пов'язані з реконструкцією зруйнованих об'єктів, можуть стати ще однією точкою економічного зростання та німецьких інвестицій. У сфері агропромислового комплексу Україна залишається важливим постачальником продовольства, і поглиблення співпраці в агротехнологіях та переробній промисловості відкриває нові горизонти. Також стрімко зростає взаємодія у сфері цифровізації, зокрема у галузях штучного інтелекту, кібербезпеки та IT-аутсорсингу. Машинобудування і спільне виробництво обладнання — ще один потенційно вигідний напрям двосторонньої кооперації.

Поглиблення інтеграції України до ЄС відкриває нові можливості для розширення двосторонніх економічних відносин. Для успішної реалізації цих перспектив необхідно продовжувати реформи, забезпечити сприятливе інвестиційне середовище, зокрема шляхом зміцнення прав власності, спрощення дозвільних процедур та боротьби з корупцією. Активне залучення німецьких компаній до проєктів у стратегічних галузях української економіки може стати запорукою сталого зростання та посилення інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС.

Сфера	Потенційні напрями співпраці	Приклади / Очікувані результати
Відновлена енергетика	Розвиток сонячної, вітрової енергетики, воднева економіка	Інвестиції в H2Ukraine, будівництво ВЕС та СЕС, експорт «зеленого» водню до ЄС
Інфраструктура	Відновлення та модернізація транспортної, енергетичної, цифрової інфраструктури	Проекти за участі Siemens, фінансування мостів, доріг, залізниць, логістичних хабів
Сільське господарство	Інноваційні агротехнології, переробка продукції, експорт до Німеччини	Партнерство у виробництві добрив, техніки, переробних підприємств
Цифрові технології	IT-аутсорсинг, кібербезпека, спільні стартапи	Контракти з українськими IT-компаніями, навчальні та R&D програми
Машинобудування	Спільне виробництво обладнання, модернізація українських підприємств	Локалізація німецьких виробників в Україні, збирання техніки
Логістика	Розвиток мультимодальних перевезень, інтеграція транспортних коридорів Україна-ЄС	Участь компаній DB Schenker, DHL, створення логістичних центрів у Києві, Львові, Одесі
Освіта та наукові дослідження	Академічна мобільність, спільні дослідження в галузі технологій, енергетики, медицини	Програми DAAD, DFG, Erasmus+, відкриття спільних дослідницьких лабораторій

Таблиця 5. Перспективні сфери економічного співробітництва між Україною та Німеччиною

Джерело складено автором за матеріалами [32]

2.4. Виклики та можливості подальшого партнерства між Україною та Німеччиною

Україна та Німеччина мають довгострокові стратегічні відносини, які значно активізувалися після початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році. Європейська інтеграція України є одним із ключових чинників розвитку двостороннього співробітництва, оскільки саме Німеччина відіграє провідну роль у формуванні політики ЄС щодо України. Після надання Україні статусу кандидата в ЄС у 2022 році Німеччина стала одним із головних союзників країни у просуванні реформ, необхідних для вступу до Євросоюзу [42]. Берлін активно підтримує Україну на рівні інституцій ЄС, сприяючи адаптації українського законодавства до європейських стандартів, а також реформам у сфері судочинства, боротьби з корупцією та демократичного врядування. На початку 2024 року німецький уряд чітко підтвердив свою підтримку переговорного процесу щодо вступу України до ЄС. Важливими аспектами цієї підтримки стали збільшення макрофінансової допомоги, сприяння у відбудові інфраструктури та розширення програм технічної співпраці між німецькими та українськими установами [43]. Разом

із тим перспективи інтеграції залежать від виконання Україною вимог Єврокомісії щодо правових реформ та боротьби з корупцією. Німеччина підтримує реформи у цих сферах через ініціативи GIZ (Німецького товариства міжнародного співробітництва) та Європейського інструменту сусідства, які допомагають зміцнювати державні інституції України [44]. Німеччина є найбільшим торговельним партнером України серед країн ЄС. У 2023 році товарообіг між двома країнами зріс на 20%, що пояснюється спрощенням процедур експорту та імпорту в рамках адаптації української економіки до внутрішнього ринку ЄС. Європейська інтеграція України відкриває додаткові можливості для німецького бізнесу. Україна поступово інтегрується в європейські виробничі ланцюги, що стимулює німецькі компанії розглядати країну як перспективний майданчик для відкриття виробництв та R&D-центрів. Одним із ключових проєктів стало відкриття нових підприємств у західних регіонах України, які працюють на європейський ринок [46]. Ключові напрями економічного співробітництва: Енергетика та відновлювані джерела енергії. Німеччина є провідним партнером України у розвитку "зеленої" енергетики, зокрема сонячних та вітрових електростанцій. Спільні проєкти спрямовані на інтеграцію України до європейської енергосистеми ENTSO-E та реалізацію ініціатив щодо енергетичної безпеки [47]. Логістика та інфраструктурні проєкти. Зважаючи на зміну логістичних маршрутів через блокаду українських портів, Німеччина інвестує у розширення транспортної інфраструктури, зокрема у розбудову залізничного сполучення між Україною та ЄС. Технологічне співробітництво. Україна має значний потенціал у сфері ІТ та технологічних інновацій, і німецькі компанії активно співпрацюють з українськими стартапами у галузі штучного інтелекту, кібербезпеки та фінансових технологій. Німеччина відіграє важливу роль у зміцненні обороноздатності України. У 2023–2024 роках Берлін став другим після США донором військової допомоги, надаючи системи ППО, артилерію, бронетехніку та боєприпаси [50]. У довгостроковій

перспективі військова співпраця також сприятиме підготовці України до інтеграції у систему колективної безпеки ЄС та НАТО. Важливим етапом стане участь України у спільних європейських програмах з оборонної промисловості, що сприятиме інтеграції українського військово-промислового комплексу у виробничі процеси ЄС та дозволить налагодити спільне виробництво озброєння.

Попри значний прогрес, процес європейської інтеграції України стикається з низкою викликів: Необхідність виконання вимог ЄС щодо реформ. Успішне приєднання України до ЄС залежить від виконання вимог у сфері верховенства права, боротьби з корупцією та реформування судової системи [52]. Тривала війна та безпекові ризики. Незважаючи на підтримку Німеччини, військовий конфлікт залишається основним фактором, що впливає на економічну стабільність та інвестиційний клімат в Україні [53]. Інфраструктурні обмеження. Для повноцінної інтеграції України в економіку ЄС необхідні значні інвестиції у транспортну та енергетичну інфраструктуру, зокрема модернізацію кордонів та логістичних маршрутів [40].

Європейська інтеграція України залишається ключовим пріоритетом двосторонніх відносин з Німеччиною. Завдяки тісній політичній, економічній та військовій співпраці Берлін відіграє важливу роль у підтримці України на шляху до членства в ЄС. Проте успішна реалізація цих перспектив залежить від продовження реформ в Україні, забезпечення стабільності та адаптації до європейських стандартів. У цьому контексті Німеччина залишається стратегічним партнером, що сприяє як економічному розвитку України, так і її безпековій інтеграції до європейської спільноти.

Сучасний етап українсько-німецьких відносин характеризується стратегічною важливістю для обох країн. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році Німеччина значно активізувала свою підтримку Києва, як у військовій, так і в економічній сферах. Водночас, подальший розвиток партнерства стикається з низкою викликів, які можуть

впливати на темпи та глибину співпраці. Однак при відповідному підході вони можуть бути подолані, а використання наявних можливостей здатне значно посилити двосторонні відносини та сприяти євроінтеграції України.

Політична стабільність відіграє ключову роль у довгострокових партнерських відносинах. В Україні триває військовий стан, що накладає обмеження на політичні та економічні процеси. Крім того, Німеччина, як важливий гравець ЄС, має власні внутрішньополітичні зміни, які можуть впливати на рівень підтримки України. Наприклад, зміна уряду чи переформатування коаліції в Бундестазі може призвести до переоцінки зовнішньополітичних пріоритетів, що потенційно може вплинути на обсяги допомоги Україні [1]. Війна суттєво вплинула на українську економіку: зруйнована інфраструктура, скорочення виробничих потужностей та значні бюджетні витрати на оборону створюють складнощі для економічного розвитку. Німеччина виступає ключовим економічним партнером України та бере активну участь у процесах післявоєнної відбудови. Проте для ефективного залучення німецьких інвестицій необхідно створити сприятливі умови, зокрема гарантувати прозорість ведення бізнесу, забезпечити антикорупційні реформи та захист прав інвесторів [6]. Німеччина відмовилася від російських енергоносіїв і активно розвиває відновлювану енергетику, що відкриває можливості для співпраці з Україною. Водночас, питання модернізації української енергосистеми залишається актуальним, особливо в умовах регулярних атак на критичну інфраструктуру. Україна має великий потенціал у сфері "зеленої" енергетики, і партнерство з Німеччиною у впровадженні технологій з відновлюваних джерел може стати стратегічним напрямом розвитку [3]. Німеччина є одним із ключових постачальників військової допомоги для України, надаючи танки Leopard, системи ППО IRIS-T та іншу техніку. Однак швидкість і масштаби постачань часто стикаються з політичними та бюрократичними труднощами, що може впливати на ефективність підтримки. Надалі важливо забезпечити стабільне

та прогнозоване військово-технічне партнерство, яке буде відповідати оперативним потребам українських Збройних сил. Попри зазначені виклики, українсько-німецьке партнерство має значний потенціал розвитку.

На сьогодні Німеччина є другим найбільшим торговельним партнером України в Європі після Польщі. Подальше поглиблення економічних зв'язків можливе за рахунок залучення німецьких компаній до відбудови інфраструктури, співпраці у сфері машинобудування, аграрного сектору та IT-індустрії. Німецькі компанії можуть відіграти ключову роль у відновленні транспортних маршрутів, модернізації залізничного транспорту та розвитку логістичних хабів, що сприятиме інтеграції України в європейську економічну систему. Освіта та наукові обміни залишаються важливим напрямом партнерства. Українські студенти та науковці мають можливість брати участь у програмах академічної мобільності, таких як DAAD, що сприяє підвищенню кваліфікації кадрів. Крім того, розширення співпраці між українськими та німецькими університетами дозволить розвивати спільні дослідницькі проєкти, зокрема у сфері технічних та природничих наук [6]. Німеччина є одним із ключових лобістів вступу України до ЄС і надає експертну допомогу у впровадженні необхідних реформ. У межах процесу євроінтеграції Україна може отримати доступ до фінансових ресурсів ЄС, що сприятиме модернізації економіки та державного управління. Надалі важливо посилювати співпрацю між урядовими структурами двох країн для швидкої адаптації українського законодавства до європейських стандартів [14].

Українсько-німецькі відносини продовжують розвиватися в умовах складної геополітичної ситуації. Попри наявні виклики, стратегічне партнерство між двома країнами має значний потенціал. Співпраця у сферах економіки, безпеки, енергетики та освіти здатна сприяти не лише стабілізації України, а й її інтеграції в європейський простір. Подальший розвиток відносин потребує системного підходу, включаючи посилення політичного

діалогу, забезпечення економічної стабільності та залучення нових інвестиційних можливостей [52].

Українсько-німецькі відносини є одним із ключових напрямів зовнішньої політики України та займають важливе місце у стратегії Німеччини щодо Східної Європи. Упродовж останніх десятиліть двостороннє співробітництво значно поглибилося, охоплюючи широкий спектр сфер – від торговельно-економічного партнерства до культурних та наукових зв'язків. Сучасний етап розвитку відносин визначається не лише активним політичним діалогом, але й спільними ініціативами, спрямованими на підтримку економічного зростання, модернізацію інфраструктури та інтеграцію України в європейський простір[48].

Одним із найважливіших аспектів українсько-німецького партнерства є торговельно-економічна взаємодія. Німеччина є другим найбільшим торговельним партнером України в Європі, а німецькі компанії активно інвестують у різні галузі української економіки. Водночас подальший розвиток економічного співробітництва залежить від реформування українського бізнес-середовища, зокрема забезпечення правового захисту інвесторів, зменшення бюрократичних бар'єрів і покращення прозорості ведення бізнесу. Енергетична та інфраструктурна взаємодія між Україною та Німеччиною також залишається перспективним напрямом співпраці. Україна, володіючи значним потенціалом у сфері відновлюваної енергетики та транзиту газу, може стати стратегічним партнером Німеччини у контексті її політики «зеленої трансформації» та відмови від російських енергоносіїв. Крім того, участь німецьких компаній у відбудові української інфраструктури після війни відкриває нові можливості для економічного зростання та залучення технологічних інновацій. Не менш важливим є аспект культурної, освітньої та наукової співпраці. Німеччина є одним із найбільших донорів освітніх програм для українських студентів, а наукові установи двох країн співпрацюють у рамках численних міжнародних проєктів. Розширення

академічної мобільності та створення спільних дослідницьких ініціатив сприятиме подальшій інтеграції України у європейський науковий простір. У контексті європейської інтеграції України Німеччина відіграє вирішальну роль як один із ключових лобістів вступу України до Європейського Союзу. Німецькі експерти та урядові інституції надають значну технічну та фінансову підтримку у впровадженні реформ, необхідних для адаптації українського законодавства до стандартів ЄС [51].

Проте швидкість та ефективність цього процесу залежать від внутрішньополітичної ситуації в обох країнах, а також від готовності ЄС до розширення. Попри численні можливості, українсько-німецьке партнерство стикається і з викликами, серед яких політичні зміни, економічні труднощі, питання безпеки та військово-технічного співробітництва. Війна, яку веде Україна проти російської агресії, суттєво впливає на всі сфери співпраці, однак водночас стимулює Німеччину до активнішої підтримки України у її боротьбі за незалежність та європейське майбутнє. Загалом, перспективи подальшого розвитку україно-німецьких відносин залишаються позитивними.

Поглиблення економічного партнерства, розширення співпраці у сфері енергетики та науки, підтримка євроінтеграційних прагнень України – усе це створює міцний фундамент для стратегічного партнерства двох країн. Взаємна зацікавленість, спільні цінності та політична воля дозволяють очікувати, що українсько-німецькі відносини продовжать динамічно розвиватися, сприяючи стабільності та безпеці в Європі.

ВИСНОВКИ

Україно-німецькі відносини є важливим компонентом сучасної системи міжнародних відносин, що активно розвивається на тлі глобальних геополітичних змін. На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що співпраця між Україною та Німеччиною охоплює широкий спектр напрямків, зокрема політичний, економічний, безпековий, енергетичний, культурний та освітній. Незважаючи на складнощі, ці відносини демонструють стійку динаміку зростання, що свідчить про їхній стратегічний характер.

Зміст першого розділу дослідження дозволяє зробити висновок, що Україна посідає важливе місце в системі міжнародних відносин, активно розвиваючи співпрацю з ключовими партнерами. Німеччина стала одним із найважливіших союзників України, особливо після 2022 року, коли військова агресія Росії призвела до зміни підходів Берліна до безпекової політики. У цей період ФРН не лише надала масштабну фінансову, політичну та військову підтримку, але й стала провідним адвокатом України на міжнародній арені. Зокрема, активна участь Німеччини у наданні військової допомоги, підтримка санкційної політики ЄС проти РФ та сприяння європейській інтеграції

України засвідчили зміну традиційно обережного підходу німецької дипломатії.

Зміст другого розділу роботи продемонстрував, що україно-німецьке співробітництво має широкі перспективи. Економічна взаємодія залишається ключовим напрямком партнерства, адже Німеччина є одним із найбільших торговельних партнерів України в Європі. Обсяг двосторонньої торгівлі продовжує зростати, а німецькі компанії є одними з найбільших інвесторів в українську економіку, що сприяє створенню робочих місць та розвитку підприємництва.

Не менш важливим є енергетичне партнерство, яке зазнало суттєвих змін після початку повномасштабної війни. Німеччина відмовилася від імпорту російських енергоносіїв та підтримала розвиток українського енергетичного сектору, зокрема через модернізацію енергетичної інфраструктури та співпрацю у сфері відновлюваної енергетики. Подальше розширення співробітництва в цьому напрямку може сприяти посиленню енергетичної незалежності України та забезпеченню стабільного постачання енергоресурсів до Європи.

Особливу роль у двосторонніх відносинах відіграє культурна, освітня та наукова співпраця. Велика кількість українських студентів навчається у німецьких вишах, реалізується чимало спільних наукових програм, а культурний обмін сприяє глибшому взаєморозумінню між народами. Важливим фактором стало зростання української діаспори в Німеччині, що відкрило нові можливості для взаємодії у соціокультурній сфері. Одним із ключових викликів залишається європейська інтеграція України, у якій Німеччина відіграє значну роль. Берлін підтримує Україну у впровадженні реформ, необхідних для набуття повноправного членства в ЄС, проте водночас зберігає стриманість щодо термінів цього процесу. Важливими викликами залишаються боротьба з корупцією, реформування судової системи та приведення українського законодавства у відповідність до

європейських норм. Серед інших перспективних напрямків розвитку україно-німецького партнерства варто відзначити поглиблення військово-технічної співпраці, участь Німеччини у післявоєнному відновленні України та посилення взаємодії у сфері високих технологій.

Загалом, україно-німецькі відносини мають значний потенціал для подальшого розвитку. Враховуючи спільні політичні та економічні інтереси, взаємодія між країнами продовжить зміцнюватися, що сприятиме стабільності в регіоні та інтеграції України в європейське співтовариство. Подальше поглиблення співпраці у всіх ключових сферах сприятиме не лише зміцненню стратегічного партнерства, а й формуванню нової архітектури безпеки в Європі, де Україна та Німеччина відіграватимуть важливі ролі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Договір між Україною та Німеччиною про економічне співробітництво (2010). URL:
<https://germany.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/dogovirno-pravova-baza>
2. Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Федеративною Республікою Німеччина (1993). URL:
<https://germany.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/dogovirno-pravova-baza>
3. Спільна декларація про основи відносин між Україною та Федеративною Республікою Німеччина. URL:
<https://germany.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/dogovirno-pravova-baza>
4. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Німеччини про фінансове співробітництво (2008). URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276_015#Text
5. Угода між Україною та Німеччиною про уникнення подвійного оподаткування (1995). URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276_003#Text

6. Баран М. Українсько-німецькі політичні відносини: стан і перспективи // Політичне життя. – 2020. – № 2. – С. 15–21.
7. Бураковський І. Економіка України в процесі європейської інтеграції – Київ: Центр Разумкова, 2018. – 298 с.
8. Валіон О. Історичні зв'язки між Україною й Німеччиною від найдавніших часів до кінця ХІХ ст. // Україна–Європа–Світ. – 2009. – С. 45–67.
9. Веклюк М. Сучасний стан українсько-німецьких відносин // Міжнародний науковий вісник. – 2019. – Вип. 1–2 (19–20). – С. 157–166.
10. Головченко В. І. Міжнародні відносини та світова політика. – Київ: ВЦ "Академія", 2020. – 416 с.
11. Горак Р. Україна – Німеччина: політичний діалог у контексті європейської інтеграції. – Київ: Наукова думка, 2015. – 312 с.
12. Зелінська Н. В. Україна і Німеччина: історія дипломатичних відносин. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 284 с.
13. Ільченко І. В. Українсько-німецьке співробітництво в умовах війни: виклики та відповіді // Сучасна Європа. – 2023. – № 3. – С. 34–42.
14. Кисельов Ю. Україна – Німеччина: партнерство в енергетиці // Економіст. – 2021. – № 5. – С. 48–53.
15. Клімкін П. В. Україна в системі міжнародних відносин: стратегічні партнери та пріоритети зовнішньої політики. – Київ: Інститут зовнішньої політики, 2013. – 256 с.
16. Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Європейський Союз: засади функціонування та політики співробітництва з Україною. – Київ: Знання, 2019. – 368 с.
17. Кот С. Українсько-німецькі відносини щодо повернення та реституції культурних цінностей (1991–2012 рр.) // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – 2012. – Вип. 21. – С. 134–145.

- 18.Коваленко О. В. Соціально-економічний розвиток України: тенденції та перспективи. – Київ: Наукова думка, 2016. – 320 с.
- 19.Мельник В. А. Україно-німецьке економічне співробітництво: сучасний стан і перспективи розвитку. – Харків: Видавництво ХНУ, 2016. – 276 с.
- 20.Мюллер Г. Політична економія Німеччини. – Берлін: Springer, 2015. – 312 с.
- 21.Ожеван М. А. Європейська інтеграція України: політико-правові аспекти. – Київ: Либідь, 2018. – 240 с.
- 22.Пастух О. В. НАТО та міжнародна безпека: виклики для України. – Київ: Наукова думка, 2021. – 198 с.
- 23.Пархоменко О. С. Еволюція відносин України та Німеччини в контексті європейської інтеграції. – Одеса: Астропринт, 2012. – 224 с.
- 24.Попович М. Україна у світовій економічній системі. – Одеса: Пальміра, 2011. – 256 с.
- 25.Світова організація торгівлі і Україна: можливості та виклики. – Київ: Інститут економічних досліджень, 2017. – 180 с.
- 26.Смолянюк О. В. Геополітичний контекст німецької підтримки України // Гілея. – 2022. – Вип. 170. – С. 102–106.
- 27.Сенченко І. О. Політико-економічний аналіз співпраці України та Німеччини. – Дніпро: ДНУ, 2015. – 210 с.
- 28.Тодоров І., Тодорова Н. Українсько-німецькі відносини в контексті історії і геополітики // Геополітика України: історія і сучасність. – 2019. – Вип. 1 (22). – С. 30–44.
- 29.Applebaum, A. Red Famine: Stalin's War on Ukraine. – Doubleday, 2017. – 496 p.
- 30.Aslund, A. Ukraine: What Went Wrong and How to Fix It. – Peterson Institute for International Economics, 2015. – 317 p.

31. Bachmann, K., Lyubashenko, I. *The Maidan Uprising, Separatism and Foreign Intervention: Ukraine's Complex Transition*. – Peter Lang International Academic Publishers, 2015. – 523 p.
32. Beichelt, T. *Germany's Eastern Policy and Ukraine: Between Norms and Interests*. – Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2019. – 56 p.
33. D'Anieri, P. *Ukraine and Russia: From Civilized Divorce to Uncivil War*. – Cambridge University Press, 2019. – 296 p.
34. Friedman, G. *Flashpoints: The Emerging Crisis in Europe*. – Anchor, 2015. – 288 p.
35. Giegerich, B., Terhalle, M. *The International Relations of the EU: A Framework for Analysis*. – London: Routledge, 2018. – 320 p.
36. Gude, H. *Deutschland und die Ukraine: Außenpolitik im Wandel*. – München: C.H. Beck, 2022. – 224 c.
37. Haran, O. *Ukraine in Europe: Questions and Answers*. – Ukraine Crisis Media Center, 2018. – 64 p.
38. Horváth, E. *Germany's Role in the European Union's Response to the Ukraine Crisis*. – *Central European Journal of International Studies*, 2020. – Vol. 12(1). – P. 77–89.
39. Kuzio, T. *Ukraine: Democratization, Corruption, and the New Russian Imperialism*. – Praeger, 2015. – 640 p.
40. Jlutsevych, O. *How to Finish a Revolution: Civil Society and Democracy in Ukraine*. – Chatham House Research Papers, 2016. – 160 p.
41. Marples, D. R. *Ukraine in Conflict: An Analytical Chronicle*. – E-International Relations, 2017. – 224 p.
42. Mearsheimer, J. J. *Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault*. – *Foreign Affairs*, 2014. – 8 p.
43. Meister, S. *Ukraine and Germany: From Strategic Partnership to Pragmatic Relations*. – German Council on Foreign Relations, 2017. – 176 p.

44. Mogherini, F. EU-Ukraine Relations: From Partnership to Association. – European Council on Foreign Relations, 2018. – 12 p.
45. Plokhy, S. The Gates of Europe: A History of Ukraine. – Basic Books, 2017. – 432 p.
46. Sakwa, R. Frontline Ukraine: Crisis in the Borderlands. – I.B. Tauris, 2015. – 432 p.
47. Shevtsova, L. Putin's Russia. – Carnegie Endowment for International Peace, 2015. – 457 p.
48. Shneider, F. Wirtschaftliche Zusammenarbeit in Europa. – Frankfurt am Main: Routledge, 2014. – 964 S.
49. Schweizer, R. Die Ukraine-Krise im Spiegel deutsch-ukrainischer Beziehungen. – Berlin: Springer VS, 2021. – 198 S.
50. Snyder, T. The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America. – Tim Duggan Books, 2018. – 368 p.
51. Tarrow, S. The Ukrainian Revolution: Democracy from Below. – Cambridge University Press, 2021. – 280 p.
52. Wilson, A. Ukraine Crisis: What It Means for the West Press, 2014. – 248 p.
53. Weiss, M. Sicherheitspolitik und Energie: Deutschlands Engagement in der Ukraine. – Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung, 2023. – 164 S.

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

на кваліфікаційну бакалаврську роботу студентки спеціальності
291«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Єгорової Анастасії Олександрівни
на тему: «Україно-німецькі відносини: сучасний стан і перспективи
розвитку»

28. 05. 2025

м. Харків

Єгорова Анастасія Олександрівна вчасно підійшла до написання бакалаврської роботи, постійно відвідувала консультації за графіком, уважно дослухалася до порад керівника та виявила себе як старанна студентка.

Єгорова А. О. обрала для дослідницького пошуку одну з маловивчених тем в сучасних міжнародних відносинах – сучасний стан і перспективи

розвитку україно-німецьких відносин. Поглиблення цих відносин, безумовно, сприяє зміцненню політичної та економічної стабільності України, що особливо актуально в умовах сучасних геополітичних викликів, головним в яких є агресія з боку РФ. Ця агресія, як слушно зазначає авторка, «привела до зміни підходів Берліна до безпекової політики» (с. 46).

Під час роботи над темою авторка опрацювала значний обсяг періодичної наукової літератури та монографічного матеріалу з даної тематики, що дало можливість розкрити теоретико-методологічні основи і джерельну базу дослідження, дослідити основні етапи, особливості й напрями сучасного стану двостороннього співробітництва України та Німеччини, можливості їх подальшого партнерства.

Зміст роботи, як і її оформлення, не викликають суттєвих зауважень. Матеріал в роботі викладено з дотриманням внутрішньої логіки, між розділами існує логічний взаємозв'язок. Мету дослідження було досягнуто, завдання, які поставлено на початку роботи, розв'язано в повній мірі.

Результати та висновки дослідження є обґрунтованими, спираються на цікавий фактичний матеріал, пройшли апробацію на науковій конференції, мають практичну спрямованість.

Вважаємо, що є всі підстави рекомендувати бакалаврську роботу Єгорової А. О. до захисту в Державній екзаменаційній комісії.

Науковий керівник:

доктор історичних наук,
професор

Сергій Лиман

Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна
м. Харків, пл. Свободи, 6
28 травня 2025 року

Екзаменаційній комісії із захисту
бакалаврських робіт спеціальності
291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні
студії»

ЗОВНІШНЯ РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну бакалаврську роботу студентки спеціальності
291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Єгорової Анастасії Олександрівни
на тему: «Україно-німецькі відносини: сучасний стан і перспективи
розвитку»

В сучасних умовах Німеччина є одним із ключових партнерів України в Європейському Союзі, відіграючи важливу роль у підтримці її суверенітету, реалізації реформ та економічного розвитку. Така двостороння взаємодія є важливим напрямом зовнішньої політики України, що має стратегічне значення для її європейської інтеграції, економічного співробітництва та безпекової політики. Враховуючи вищесказане, дослідження А. О. Єгоровою сучасного стану і перспектив цієї двосторонньої взаємодії є досить актуальним і заслуговує на всебічну увагу.

Авторка вдало сформулювала предмет, об'єкт та завдання дослідження, що визначило логічну й обмірковану структуру роботи. А. О. Єгорова творчо підійшла до розв'язання проголошених завдань, виявила належний рівень фахової підготовки та засвідчила свою обізнаність із особливостями динаміки політичного діалогу України та Німеччини, особливо після 2014 року та в умовах повномасштабної війни з боку РФ.

Робота складається з двох розділів. У першому досліджується теоретико-методологічні основи і джерельна база дослідження, понятійно-категоріальний апарат, соціально-політичний та економічний профілі України та Німеччини, політичне партнерство та підтримка України з боку Німеччини в умовах сучасних викликів. У другому розділі аналізується розвиток економічної, культурної, освітньої та наукової співпраці України та Німеччини, перспективи двосторонніх відносин у контексті європейської інтеграції України. Як слушно зазначає авторка, на сьогодні Німеччина є другим найбільшим торговельним партнером України в Європі (с. 42).

Висновки дослідження А. О. Єгорової є обґрунтованими, пройшли апробацію на науковій конференції та мають практичну спрямованість.

Робота не містить істотних недоліків, а сама А. О. Єгорова може бути допущеною до захисту та заслуговує на оцінку «добре» (вісімдесят п'ять).

Рецензент: кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
та логістики Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

Іван Марченко

